

maj 2019 - nr. 2

FOA SOSU

MEDLEMSBLAD FOR
FOA SOCIAL- OG SUNDHEDSAFDELINGEN

Hjælp til småspisende patienter · side 4

Nattevagter og helbred · side 10

FOA sosu 2

MAJ 2019

4 NÅR ET NEJ BLIVER TIL ET JA
Social- og sundhedsassistent Gitte Jagtman giver målrettet ernæringspleje til patienterne på Onkologisk Afdeling på Herlev Hospital.

10 HELBREDET KAN BETALE PRISEN FOR NATARBEJDE
Mange nattevagter i træk giver mange fridage. Men de lange rul kan gå ud over helbredet.

20 KOMMUNE KENDTE IKKE REGLERNE
Med fagforeningens hjælp fik Susanne Happel seniorførtidspension, selvom hendes kommune i første omgang afviste, at det kunne komme på tale.

24 EN HVERDAG UDEN VOLD
Linda Schumacher og Sussi Haneman hjælper voldsramte kvinder til at tage styringen over deres eget liv.

26 SPØRG BARE!
Rachida El Makrini hverken spiser eller drikker fra solopgang til solnedgang under ramadanen, der i år begynder den 5. maj.

DET FASTE

Kort nyt: **9** og **15**
Tillidsvalgt: **32**
SOSU-kryds: **35**

SOCIAL- OG
SUNDHEDSAFDELINGEN

FOA

FOA Social- og Sundhedsafdelingen. Godthåbsvej 15, 2000 Frederiksberg
Tlf.: 4697 2222, sosu@foa.dk, www.foa.dk/sosu

Ansvarshavende Mari-Ann Petersen (mann@foa.dk), formand.
Redaktør Anne Guldager (angul@foa.dk).

Layout Karen Hedegaard. Tryk Scanprint. Oplag 18.600. ISSN 2596-4119

FORSIDE: SOCIAL- OG SUNDHEDSASSISTENT GITTE JAGTMAN. FOTOGRAF: MARK KNUDSEN/MONSun

KRYDS FOR VELFÆRD

Uligheden i samfundet vokser, og det er nødvendigt med en helt ny politik. Skiftende regeringer har i årtier skåret den kollektive velfærd og øget uligheden i samfundet. En ulighed, som rammer almindelige mennesker hele livet igen-nem.

Der er brug for at stemme for velfærd. Der er ikke kun brug for en ny regering – der er brug for en ny politik, der sætter fællesskabet og den fælles velfærd i højsædet.

Der er brug for en reel reform af sundhedsvæsenet, hvor der tilføres langt flere penge, og ikke bare en flytten rundt på opgaverne. Der er brug for at skrotte budgetloven, som lægger de alt for snævre økonomiske rammer for kommuner og regioner. Og der er brug for, at Velfærdsforliget fra 2006 opsiges. Dette politiske forlig mellem regeringen,

Dansk Folkeparti, Socialdemokraterne og Radikale er grundlaget for, at pensionsalderen stiger og stiger.

Det er ikke særordninger med en ret for nogle til at gå fra et par år tidligere, der er brug for. Der er brug for en værdig pensionsalder for alle og for et arbejdsmarked, som alle kan holde til hele livet. Derfor skal Velfærdsforliget opsiges!

Fagforeningen anbefaler ikke at stemme på bestemte partier, men vi mener, der er brug for viden om, hvordan virkeligheden er:

Der kan ikke skæres mere i den offentlige sektor, hvis medarbejderne skal kunne holde til jobbet. Og der kan ikke skæres mere, hvis borgerne skal have den omsorg og pleje, vores medlemmer er uddannet til, og som der er så hårdt brug for. Kursen skal ændres, og der er brug for en helt ny politik.

AF MARI-ANN PETERSEN,
FORMAND FOR FOA SOCIAL- OG
SUNDHEDSAFDELINGEN

Derfor har fagforeningen udarbejdet en række valgmaterialer med fakta om virkeligheden i kommuner og regioner, hvis den nuværende politik fortsættes.

Kig efter dem på din arbejdsplads, spørg politikerne om de vil arbejde for reel velfærd.

Giv velfærden en hånd, når du stemmer.

18 REGNESTYKKER

I FOA Social- og sundhedsafdelingens 18 kommuner stiger antallet af ældre over 75 år i løbet af næste valgperiode (4 år) i gennemsnit med 24 procent. For at fastholde det nuværende serviceniveau burde udgifterne til ældre stige med omkring 2,2 procent om året.

Regeringens målsætning er en vækst i den offentlige sektor på 0,3 procent. Med den målsætning vil de 18 kommuner tilsammen allerede i 2020 komme til at mangle en kvart

milliard kroner til ældreplejen, sammenlignet med i dag.

Hvor mange penge der kommer til at mangle i netop din kommune, hvis ikke velfærden får en hånd, kan du se på de plakater, fagforeningen i anledningen af folketingsvalget har fået fremstillet til ophængning på arbejdspladserne – en for hver kommune samt en i regionen. Plakaterne, der opfordrer til at give velfærden en hånd i stemmeboksen, er sendt ud via fællestillidsrepræsentanterne.

NÅR ET **NEJ** BLIVER TIL ET **JA**

**Social- og sundhedsassistent Gitte Jagtman
giver målrettet ernæringspleje til patienterne på
Onkologisk Afdeling på Herlev Hospital.**

TEKST ANNE GULDAGER

FOTO MARK KNUDSEN/MONSUN

For kræftpatienter er manglende appetit en af de store modspillere i kampen for at blive rask. Vægttab er en almindelig følge af selve sygdommen, og behandlingen kan give madlede og kvalme og dermed yderligere vægttab.

Taber man sig i forbindelse med alvorlig sygdom, ryger ikke bare de ekstra fedtdeposer på sidebenene, men også lårmuskulatur og ikke mindst livsvigtig lunge- og hjertemuskulatur.

På Onkologisk Afdeling på Herlev Hospital spiller social- og sundhedsassistent Gitte Jagtman en vigtig rolle i ernæringsplejen. Hun er ikke bare den, der sørger for, at afdelingen ikke løber tør for mellemmåltider, men også den, der går forrest i arbejdet

med at få patienterne til at spise.

ANSAT TIL AT NØDE

Små mellemmåltider som pandekager, is og citronfromage er ofte det, der glider lettest ned hos kræftpatienterne, men måltiderne sælger ikke sig selv.

"Hvis jeg bare spørger, om en patient har lyst til lidt at spise, er svaret ofte nej. Men så sætter jeg ind ved at nævne alle mellemmåltiderne – hver gang!", siger Gitte Jagtman, mens hun peger på en af de plancher, der hænger synligt flere steder i afdelingen og reklamerer for udvalget af mellemmåltider. "Når jeg minder patienterne om, hvad det er, de siger nej til, får de måske alligevel lyst til at spise noget. Om ikke andet så for at glæde mig", smiler hun.

Gitte Jagtman er med andre ord ansat til at nøde.

Hun nøder patienterne til at spise lidt mere, end de tror, de har lyst til, men hun gør det med omsorg og empati – og ved at få maden til at tage sig så indbydende ud som muligt.

"Jeg kunne aldrig drømme om at spørge nogen, om de vil have en proteindrik. Hvem vil drikke proteiner? Energidrik er et bedre ord", mener hun og er også omhyggelig, når hun fortæller om dagens retter i buffeten:

"Hospitalsmad har haft et dårligt ry, men hvis patienterne får at vide, at alt fra syltetøj til medisterpølse er hjemmelavet her på stedet, så får de mere lyst til at spise det".

ANRETNING MED SMÅ SKÅLE OG SERVIETTER

Og så er der anretningen. Gitte Jagtman åbner en skuffe og fremviser de mønstrede servietter, der får hospitalets

citronfromage til at minde om desserten fra bedstemors søndagsmiddag. I et skab finder hun nogle små enkle skåle, der får en portion yoghurt eller suppe til at se mindre og mere overskuelig ud, end hvis samme mængde serveres i en dyb tallerken.

Omvendt er det med de flade tallerkener, forklarer Gitte Jagtman. De må gerne være så store som muligt.

"Jo mere af tallerkenen man kan se, jo mindre ser maden ud. Så virker den ikke så uoverkommelig. Hvis man serverer en portion og siger 'spis, hvad du kan', så har man øst for meget op. Det er vigtigt, at patienterne kun lige netop får det, de føler, de kan spise – ellers bidrager man måske til madlede".

Alle kneb gælder i kampen for at få patienterne til at

spise; også selvom det kræver, at tingene indimellem bliver gjort på nye måder, og Gitte Jagtman er ikke bange for at foreslå ændringer, hvis det kan gavne patienterne.

"Bioanalytikerne var vant til, at de kunne tage blodprøver på patienter, der sad i dagligstuen. Men vores patienter har brug for, at dagligstuen er forbundet med noget hyggeligt og hjemligt,

så de har lyst til at spise, når de kommer derind. Det kunne bioanalytikerne selvfølgelig godt forstå, så nu er det lavet om. Der bliver ikke længere taget blodprøver i dagligstuen, men i stedet i et hertil indrettet hjørne på gangen".

MASSER AF PANDEKAGER

På Onkologisk Afdeling er der klare aftaler om, at Gitte

Jagtman for eksempel er den, der fylder op i køleskab og fryser.

"Hvis ikke, der er en, der har ansvaret, tror jeg, det ville falde sammen. Men fordi jeg sørger for det praktiske, kan kollegerne magte at have fokus på ernæring hele tiden, selvom jeg kun er her i otte timer om dagen. Jeg blev simpelthen så glad forleden, da jeg kom tilbage efter en

► ► ► weekend, og en kollega sagde 'Gitte, vi har brugt alle dine pandekager'. De har simpelt hen serveret pandekager for patienterne hele weekenden – det er jo fantastisk", siger Gitte Jagtman begejstret.

Andre har måske mere lyst til et blødkogt æg, men det kræver særlige kompetencer at få lov at håndtere æg på en hospitalsafdeling. Tidligere ville en patient med lyst til et blødkogt æg om morgenen derfor have fået det svar, at der desværre kun var rørræg på menuen. Men når man har en medarbejder, der kan håndtere hygiejnen korrekt i forhold til risiko for salmonella, og som ikke skal skynde sig ud med et bækken mellem to sårskift, kan der handles på den slags ønsker, og Onkolo-

gisk Afdeling kan derfor, som den eneste afdeling på Herlev Hospital, servere et blødkogt æg.

EN GOD INVESTERING

"Der er så meget brug for det her", mener Gitte Jagtman, der tidligere har haft en lignende funktion på Ortopædkirurgisk Afdeling på Bispebjerg Hospital.

"Der lå patienter efter amputationer og andre store operationer. De havde brug for alle deres kræfter til at komme op og i gang igen, men magtede kun at spise i gennemsnit 30-40 procent af deres normale kostindtag. Ved at sætte målet ret ind med et fokus på ernæring fik vi tallet op på 90 procent", fortæller hun.

Gitte Jagtman gætter på,

at ansættelse af medarbejdere med samme funktion som hendes på flere sygehusafdelinger vil være en god investering:

"Patienter, der får den rigtige ernæring, kommer sig hurtigere og har færre indlæggelsesdage. Jeg fortæller patienterne, hvad der er godt for dem at spise og drikke, hvad de har behov for osv. Så de tager hjem med gode vaner og viden om, hvordan de kan få mere energi ind i maden derhjemme, selvom de ikke kan spise ret meget. På den måde tror jeg, at man undgår nogle genindlæggelser. Og ud over det, så er jeg jo også med til at nedbringe mængden af madspild, fordi den mad, vi bestiller og serverer, bliver spist og ikke smidt ud".

FOKUS PÅ ERNÆRING – TRODS TRAVLHED

Afdelingssygeplejerske Tanja Duelund Pallesen vil ikke forholde sig til, hvad man bør gøre på andre afdelinger, men hvad angår ernæringsdelen på Onkologisk Afdeling på Herlev Hospital, er hun ikke i tvivl.

"Gitte var her, da jeg blev leder, og jeg har aldrig overvejet, at det skulle være anderledes. Vores patienter har en særlig risiko for at blive ernæringstruede, og derfor er det vigtigt for os, at der også i travle perioder er fokus på ernæring. Det synes jeg, generelt vi er gode til, fordi vi har Gitte til at holde os fast i det".

DET GÅR FOR **LANGSOMT**

Patienternes ernæringspleje får langt fra opmærksomhed nok på sygehusene. Det mener cand.scient., ph.d. Karin Østergaard Lassen og oversygeplejerske Birgit Villadsen. De arbejder for, at flere specialuddannede social- og sundhedsassistenter ansættes til ernæringspleje.

Med efteruddannelse i ernæringspleje kan social- og sundhedsassistenter gøre en stor forskel for småtspisende patienter som for eksempel den ældre medicinske patient.

Det mener cand.scient., ph.d. Karin Østergaard Lassen, der i 2005 i et projekt analyserede effekterne af en ændret organisering af ernæringsplejen på tre medicinske afdelinger på Bispebjerg Hospital. Her fik tre social- og sundhedsassistenter fire ugers særligt tilrettelagt kursus og blev efterfølgende ansat til at varetage ernæringsplejen af de småtspisende patienter.

Baggrunden var en analyse, der viste, at man kunne spare 143 millioner kroner årligt, hvis man kunne få ældre medicinske patienter til at spise mere. Analysen fik både medieomtale og politisk bevågenhed, men alligevel er analysens anbefalinger eller resultaterne fra projektet ikke blevet taget i brug i de 14 år, der er gået siden.

Det både undrer og ærgrer

*Cand.scient., ph.d.
Karin Østergaard Lassen*

Karin Østergaard Lassen.

"Halvdelen af ældre, der indlægges på medicinske afdelinger, er underernærede. Under indlæggelsen er der stor risiko for, at de yderligere underernæres, og det løser ikke problemet med de småtspisende patienter, at flere hospitaler sætter dygtige kokke til at udarbejde menuerne. Som småtspisende er det ikke en gourmetoplevelse, man har brug for, men små enkle retter, man kan overskue. Og så skal der være en engageret fagperson, der drager omsorg

for, motiverer og nøder den enkelte patient", mener Karin Østergaard Lassen.

"Plejepersonalet har jo ofte dårlig samvittighed over for de småtspisende patienter. En travl hverdag giver måske ikke tid til andet end et hurtigt 'nu skal du huske at spise op', og det er langt fra nok", mener over-

*Oversygeplejerske
Birgit Villadsen*

sygeplejerske Birgit Villadsen, der ligesom Karin Østergaard Lassen arbejder for, at der bliver taget bedre hånd om de småtspisende patienter på landets sygehuse.

GOD INVESTERING

Analysen fra 2005 viste, at indlæggelsestiden kunne reduceres 3-4 dage, hvis man fik patienterne til at spise mere.

I dag er patienterne indlagt i kortere tid end for 14 år siden, så der er ikke længere så meget at hente på indlæggelsestiden, "men den viden, som patienterne får under indlæggelsen om, hvad de kan spise for hurtigere at komme til kræfter, har de jo lige så meget brug for, når de kommer hjem", mener Birgit Villadsen.

Og så er der hele temaet omkring madspild, tilføjer Karin Østergaard Lassen:

"I forbindelse med projektet reducerede man madspildet på de deltagende sengeafdelinger fra 50 til 20 procent. Det er en stor besparelse, når man tænker på, hvad der anvendes af ressourcer til indkøb af råvarer, forarbejdning, opbevaring, at køre maden op på afdelingen, håndtere madspildet og køre det væk".

Der bør være flere social- og sundhedsassistenter, der som Gitte Jagtman ansættes til målrettet ernæringspleje på landets sygehuse, mener Karin Østergaard Lassen og Birgit Villadsen.

dere til sosu-skolerne med et forslag til efteruddannelse", fortæller Karin Østergaard Lassen.

Hvornår flere patienter vil møde en social- og sundhedsassistent med en særlig uddannelse i ernæring, tør hun dog ikke give et bud på.

"Der ligger et udviklingsarbejde foran os, før det kan blive en realitet. Men vi er sikre på, at der er dedikerede social- og sundhedsassistenter derude, der brænder for ernæringsområdet, og som har lyst til det her, måske som en ny karrierevej".

► ► ► EFTERUDDANNELSE KAN VÆRE PÅ VEJ

Trods det, Karin Østergaard Lassen og Birgit Villadsen kalder "træghed i systemet", har de ikke mistet troen på, at projektets anbefalinger en dag vil kunne realiseres på flere sengeafdelinger.

"Optimalt bør det bæ-

res videre af en overordnet sygehusledelse og afdelingsledelsen. I øjeblikket arbejder vi på at finde et hospital i henholdsvis øst- og vestdanmark, der vil være med til at afprøve en ordning, hvor social- og sundhedsassistenter får efteruddannelse i ernæringspleje. Tanken er herefter at gå vi-

FILM OM ERNÆRINGSPLEJE

Cand. scient., ph.d. Karin Østergaard Lassen står sammen med social- og sundhedsassistent Gitte Jagtman og oversygeplejerske Birgit Villadsen bag en film om Gitte Jagtmans arbejde med ernæringsplejen på onkologisk afdeling på Herlev Hospital.

Se filmen på kortlink.dk/x4kf

VENTER DU **BARN**?

I fagforeningens barselscafé kan du få information om dine rettigheder på arbejdsmarkedet som kommende far eller mor. Du er velkommen, selvom du ikke venter dig endnu, og du må meget gerne tage din partner med. Der barselscafé i fagforeningen:

- 15. maj
- 9. oktober
- 4. december

Hver gang fra kl. 15.30–17.00.

Tilmeld dig på www.foa.dk/sosu-aktiviteter

ILLUSTRATION: COLOURBOX

Foto: Colourbox

A-KASSE UDVALGT TIL FORSØG

FOA SOSUs a-kasse er blandt de a-kasser, der er udvalgt til i en forsøgsperiode på fire år at overtage en del af jobcentrenes ansvar for at få ledige i job. De udvalgte a-kasser får ansvaret for omkring hver fjerde dagpengemodtager i opsigelsesperioden og de første tre måneder af ledighedsforløbet. Målet med forsøget, der indledes den 1. januar 2020, er en forenklet beskæftigelsesindsats.

SÆT **X** I KALENDEREN

Hvis du ikke vil gå glip af årets begivenhed, **generalforsamlingen** i FOA Social- og Sundhedsafdelingen, så sæt allerede nu kryds i kalenderen **den 20. november 2019**.

STOLER DU PÅ DIN **LØNSEDEL**?

I fagforeningens løncafé kan du få værktøjer til at tjekke, om du har fået de tillæg, du har krav på.

- Løncafé for ansatte i kommuner: 19. juni og 30. oktober
- Løncafé for privatansatte: 6. november

Hver gang fra kl. 15.30–17.00.

Tilmeld dig på

www.foa.dk/sosu-aktiviteter

NYE HÅNDBØGER OM **DEMENS**

Sundhedsstyrelsen har udsendt tre nye håndbøger med konkrete input til ledere og medarbejdere, der arbejder med mennesker med demens. Håndbøgerne omhandler henholdsvis ledelse, personcentreret omsorg og palliativ pleje. Håndbøgerne kan downloades gratis fra kortlink.dk/x8u2

NYE FILM OM **FORFLYTNING**

Otte nye film fra BFA Velfærd og Offentlig skal inspirere og understøtte arbejdet med at finde den gode forflytning, som tager hensyn til medarbejder og borger.

Se filmene på kortlink.dk/x93n

HELBREDET KAN BETALE PRISEN FOR NATARBEJDE

Ifølge al forskning går natarbejde ud over helbredet. I København vil sundheds- og omsorgsborgmester Sisse Marie Welling gøre nattevagterne mindre skadelige.

RET TIL HELBREDSKONTROL

Natarbejdere skal tilbydes en gratis helbreds kontrol, hvis minimum 3 timer af deres daglige arbejdstid ligger mellem kl. 22 og 05 – eller minimum 300 timer på et år.

Kontrollen skal udføres, inden man begynder i jobbet og herefter mindst hvert tredje år. Undersøgelsen består af et spørgeskema, en samtale og en undersøgelse, og den skal gennemføres af særligt sagkyndige under lægelig supervision. De, der står for undersøgelsen, har tavshedspligt så resultaterne kommer ikke videre til arbejdsgiveren. Hvis undersøgelsen giver anledning til, at der er noget omkring tilrettelæggelsen af arbejdet, der bør ændres, er det derfor medarbejderen selv, der skal bringe det frem.

TEKST ANNE GULDAGER

ILLUSTRATION: COLOURBOX

.....

Ifølge Danmarks Statistik er over en kvart million danskere på arbejde om natten. Heldigvis, for samfundet ville ikke kunne hænge sammen uden.

Men det har en omkostning. Al forskning viser, at de helbredsmæssige risici ved natarbejde er mange, og at det kan være direkte livsfarligt at arbejde

om natten. Øget risiko for hjertekarsygdomme, brystkræft, diabetes, demens og Alzheimers er bare nogle af de sygdomme, der kan følge med en ændret døgnrytme.

LANGE RUL SKADER

Forskningen viser, at risikoen for helbredsmæssige konsekvenser stiger med antallet af nattevagter i træk, fortæller søvneksperter Mikael Rasmussen.

"Natarbejdere sover i gennemsnit 1-2 timer mindre end

andre. De sover mindre dyb søvn og mindre rem-søvn. Forskningen viser, at kroppen, i modsætning til hvad mange tror, ikke vænner sig til den ændrede døgnrytme, og at jo flere nattevagter man har i træk, jo mere sundhedsskadeligt er det".

En af forklaringerne er, at den ændrede døgnrytme påvirker hormonbalancen. Ved at have færre nattevagter i træk, undgår man at skulle vende hele sin døgnrytme om, og nattevag-

terne bliver derfor mindre skadelige, forklarer Mikael Rasmussen.

Det er dog ikke alle, der arbejder om natten, der er lige udsatte, tilføjer han, "men vi ved bare ikke hvem og hvorfor".

MAN SKAL IKKE BLIVE SYG AF AT GÅ PÅ ARBEJDE

I Københavns Kommune mener sundheds- og omsorgsborgmester Sisse Marie Welling (SF) ikke, at kommunen som arbejdsgiver kan

blive ved med at overhøre advarslerne om de skadelige nattevagter.

Sundheds- og omsorgsforvaltningen har derfor i samarbejde med FOA SOSU og DSR gennemført en spørgeskemaundersøgelse blandt forvaltningens ca. 300 medarbejdere med fast nattevagt.

Undersøgelsen, der ved redaktionens slutning endnu ikke var analyseret, skal blandt andet afdække, hvilke opgaver der bliver udført om

natten, og om nattevagterne kan forestille sig at arbejde på en anden måde end i lange rul med mange nattevagter i træk.

"Når alle tal viser, at det er farligt at arbejde om natten, er jeg som borgmester nødt til at sørge for, at det bliver sundere. Man skal ikke blive syg af at gå på arbejde", slår Sisse Marie Welling fast.

"Forskningen anbefaler blandt andet, at arbejdet om natten så vidt muligt begrænses til overvågning, så

DET GØR FAGFORENINGEN

For at udbrede kendskabet til de helbredsmæssige konsekvenser ved natarbejde afholdt FOA Social- og Sundhedsafdelingen i april et temamøde for alle interesserede om natarbejde og helbred.

Desuden har alle arbejdsmiljørepræsentanter været indbudt til en uddannelsesdag om samme emne, og natarbejde var på dagsordenen på den seneste konference for fagforeningens tillidsrepræsentanter.

► ► ► nattevagterne ikke belastes unødigt. Hvis undersøgelsen viser, at der er opgaver, der bliver skubbet til nattevagterne, så er det måske noget af det, vi kan gøre anderledes", mener hun.

Om København desuden er på vej væk fra rul med syv nattevagter i træk og syv

dage fri er for tidligt at sige noget om, siger Sisse Marie Welling og understreger, at der ikke vil blive truffet nogen beslutninger uden inddragelse af medarbejderne.

GIK TILBAGE TIL 7-7

På seniorcentrene i Gladsaxe forsøgte man allerede i 2012

at gøre op med de lange rul med sundhedsskadelige nattevagter ved at indføre blandede vagter, og alle nattevagter blev varslet, at man fremover kun måtte have 4 nattevagter inden for 14 dage.

"Det var ikke populært. De, der havde mulighed for at gå på pension eller efterløn, gjorde det, og de, der blev tilbage havde meget svært ved at omstille sig efter at have kørt 7-7 i mange år. Der tegnede sig nogle mønstre, hvor folk meldte sig syge, når de skulle i en anden vagt end den, hvor de 'hørte til', og det var ikke kun nattevagterne", fortæller tillidsrepræsentant Anne Mari Keller Asmussen.

De blandede vagter eksisterer endnu, men de sidste par år har det været stort set umuligt at rekruttere

til de stillinger, hvor der indgår nattevagter, fortæller hun.

"Så i foråret 2018 sagde politikerne ok til, at man igen kunne ansætte nattevagter i 7-7. Det er der bestemt ingen, der har gjort oprør imod, og nu kommer ansøgerne fra alle kanter. Kollegerne siger, at de har fået deres frihed tilbage, og de gamle aftenvagter er også lettede, fordi de håber, at de så kan komme tilbage til deres gamle rul med 5-2".

Anne Mari Keller Asmussen understreger, at hun også har kolleger, der har været glade for de blandede vagter. Synderligt optimistisk på vegne af de arbejdspladser, der overvejer at afskaffe de lange rul, er hun dog ikke og nøjes med at ønske "held og lykke med forsøget".

STÆRKT ØGET RISIKO FOR SPONTAN ABORT

Ny dansk forskning viser, at der ikke skal mere end to ugentlige nattevagter til, før risikoen for spontan abort stiger. Faktisk har kvinder, der arbejder mere end én nat pr. uge, 30 procent større risiko for at abortere. Forskernes hypotese er, at den øgede abortrisiko skyldes den forstyrrede døgnrytme, der påvirker udviklingen af hormonet melatonin. Også risikoen for svangerskabsforgiftning stiger i forbindelse med natarbejde.

Læs mere: <http://kortlink.dk/xeb7>

Aida Kazic udfører ofte praktiske små-opgaver i løbet af en nattevagt, men hendes eneste skal-opgave er at være der for beboerne.

MØRKET SKRÆMMER IKKE

Aida Kazic kender godt til de helbredsrisici, der følger med et arbejde som nattevagt. Men fordelene vejer tungere, mener hun.

TEKST ANNE GULDAGER

FOTO MARK KNUDSEN/MONSUN

Der er musestille på de frederiksbergske gader på denne tid af natten. Byen sover, og det samme gør de fleste af beboerne i de 60 plejeboliger på Kastanjehaven. I tryk forvisning om, at der bliver passet på dem imens.

Social- og sundhedsassistent Aida Kazic lister rundt på de tyste gange på de to øverste etager. På etagerne nedenunder lister en kollega, som hun kan hente hjælp hos, men det meste af natten er Aida alene med sine 30 beboere. Og med stilheden.

"Der er nætter, hvor det bimler og bamler med fem klokker på en gang. Men den ro, her oftest er om natten,

burde alle opleve. Man ser beboerne med nogle helt andre øjne om natten, og man kan give ekstra omsorg og en ekstra hånd at holde i, når de har brug for det. Det tror jeg ikke, der er tid til om dagen", siger Aida.

Det er derfor, hun har valgt at være vågen, når andre sover. På grund af den særlige ro. Den er der også denne nat og omslutter os, mens vi sid-

der og taler i plejecenterets halvmørke dagligstue. Her slukker hun hver nat så meget lys som muligt, og kunne lyset på gangene dæmpes, gjorde Aida også det. "Jeg bliver stresset af alt det lys", erklærer hun.

DE SIDSTE VAGTER TÆRER

Aida Kazic elsker sit arbejde i natten, men hun ved godt,

BEBOERNE KOMMER FØRST

En af måderne at reducere skadevirkningerne af nat-arbejde er at skære opgaverne ned, så vagten kan forløbe så roligt som muligt.

På Kastanjehaven har det tidligere været nattevagtens opgave at gøre klar til morgenmad, men opgaven blev efter aftale med ledelsen pillet fra nattevagterne igen.

Aida Kazics eneste *skal*-opgave er at være der for beboerne, og hun beslutter selv, hvad der ellers er plads til. Ofte står bordet i dagligstuen dækket, når dagvagten møder, og medicinen er fyldt op, og undertiden har hun også været en tur omkring vasketøjet eller haft en klud med i køkkenet, men det er ikke et *must*, og beboerne kommer altid i første række.

"Nogle af dem er bange om natten – for at være alene og for, at der ikke er nogen, hvis de får brug for hjælp. Så ringer de måske bare for at spørge, hvad klokken er. Den slags tryghedskald har jeg mange af".

Selv er hun aldrig bange om natten.

"Da jeg arbejdede i dagvagt, syntes jeg, at det var skræmmende at gå ned i depotet i kælderen, selvom det var højlys dag, men om natten rører det mig ikke".

Hverken skygger eller statistikker skræmmer Aida.

► ► ► at det ikke er sundt; særligt, når man som hende arbejder i et rul med syv nattevagter i træk. Og hun kan også godt mærke, at det især er de sidste vagter i rullet, der tærer på kræfterne.

"Når jeg kommer til slutningen af ugen, er jeg træt, så familien og jeg kommer ikke så meget ud i weekenden i de uger, hvor jeg arbejder", fortæller hun.

Som nattevagt har man en

lov-mæssig ret til en helbreds-kontrol. Første gang inden man begynder i nattevagt og dernæst hver tredje år, men Aida Kazic er først for nylig blevet opmærksom på denne rettighed og har derfor ikke været til kontrol endnu.

"Jeg kender godt alle statistikkerne, men de skræmmer mig ikke. I de tre år, jeg har arbejdet som nattevagt, har jeg ikke haft en eneste sygedag", understreger Aida,

der derfor ikke forestiller sig, at en helbreds-kontrol vil afsløre noget særligt, og ikke har noget ønske om at ændre noget i den måde, hun arbejder på.

"Jeg tror, jeg ville have det svært, hvis jeg ikke skulle arbejde syv dage i træk. Det er først efter to dage, jeg er helt ovenpå efter et skift, så det ville være svært, hvis jeg så skulle skifte med det samme igen".

SØG **TILSKUD** TIL FAGLIG UDVIKLING

Som medlem af FOA Social- og Sundhedsafdelingen kan du søge støtte til deltagelse i faglige kurser eller konferencer. Fagforeningen dækker med maks. 3000 kroner, og det er en betingelse, at du også har søgt tilskud fra din arbejdsplads. Læs mere på www.foa.dk/sosu-tilskud

Foto: Colourbox

HUSK HJELMEN

- Brug af cykelhjelme reducerer risikoen for hovedskader med ca. 50%.
- Fra 2013-2017 rapporterede politiet 587 cyklister med alvorlige hovedskader.
- Heraf døde 51 som følge af deres af hovedskader.
- Hvert år er der over 3.000 cyklister, som er i kontakt med skadestuen med hoved- og halslæsioner.

Kilde: Rådet for sikker trafik

FORBEDRET RET TIL **FRAVÆR**

Som en del af OK18 blev aftalt en række forbedringer af aftalen om fravær af familiemæssige årsager. Forbedringerne er trådt i kraft den 1. april i år og gælder alle offentligt ansatte.

Sorg-orlov: Hvis et barn er dødfødt, dør eller bortadopteres inden den 32. uge, har hver af forældrene nu ret til sædvanlig løn i indtil 14 uger efter barnets død eller bortadoption.

Fertilitetsbehandling: Også retten til fravær i forbindelse med behandling for barnløshed er blevet udvidet. Den omfatter nu alle ansatte, der undersøges eller behandles for barnløshed, der skyldes sygelige forhold, uanset hvem af parterne der er årsag til barnløsheden.

Omsorgsdage: Retten til omsorgsdage er blevet udvidet, så den nu også omfatter plejeforældre, når der er tale om plejeforhold af minimum seks måneders varighed.

PLEJEHJEMS- AFDELING FOR **DØVE**

Fra 2020 oprettes en særskilt afdeling for døve tegnsprogsbrugere i Kastanjehusene i De Gamles By i København. Afdelingens personale skal være særligt uddannede i at kommunikere ved hjælp af tegnsprog. I dag er der ca. 80 døve tegnsprogsbrugere i København over 65 år, hvoraf ca. 10 bor på plejehjem.

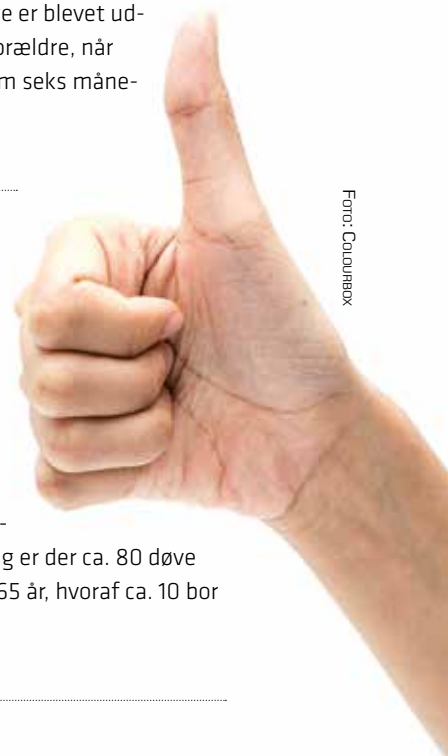

Foto: Colourbox

16,7

Det er det antal dage, du kan holde ferie i overgangsperioden fra maj til september 2020 ifølge den nye ferielov. Desuden kan du, hvis du er offentligt ansat, bruge den 6. ferieuge. Læs mere på kortlink.dk/xm6p

SÆLGERS MARKED

Over hele landet er der mangel på sosu-medarbejdere, og særligt i kommunerne optrappes konkurrencen om den eftertragtede arbejdskraft.

TEKST ANNE GULDAGER

ILLUSTRATION: COLOURBOX

Den seneste aftale om antallet af praktikpladser til social- og sundhedsuddannelserne betyder, at der fra næste år vil være mindst 6.000 praktikpladser til social- og sundhedsassistent-elever og 3.000 til elever på social- og sundhedshjælper-uddannelsen.

I en situation, hvor stort set alle kommuner skriger på begge faggrupper, lyder det forjættende med så mange pladser, men uddannelseschef i FOA SOSU, Troels Neiiendam, drypper ikke desto mindre lidt malurt i bægeret:

”De seneste år har man ikke været i nærheden af at kunne rekruttere tilstrækkeligt med elever, og så er det jo lige meget, at pladserne er der”, som han siger.

UTRADITIONELLE METODER

Som det efterhånden er sagt og skrevet mange gange, er der ved at udvikle sig en katastrofal mangel på især social- og sundhedsassistenter, men også -hjælpere.

Kommunerne søger ofte forgæves og må i stadigt større omfang ty til ufaglærte og timelønnede vikarer for at få enderne til at nå sammen.

I Egedal Kommune, der ligger uden for FOA Social- og Sundhedsafdelingens område, men støder op til blandt andre Høje-Taastrup, Albertslund, Ballerup og Furesø kommuner, har man taget utraditionelle metoder i brug for at tiltrække medarbejdere.

I stedet for at være afhængig af løstansatte, eksterne vikarer, har kommunen fastansat indtil videre 14 distriktsansatte medarbejdere. De kan ligesom vikarerne blive sendt rundt i hele kommunen, men får fast månedsløn, pension og feriepenge og kan selv styre, om de vil arbejde mindre i den ene uge for så at arbejde mere i den næste inden for et 12-ugers rul, som de selv planlægger.

Teamleder Carsten Gaardboe, der har taget initiativ til den nye ansættelsesform, fortæller, at interessen både fra ansøgere og andre kommuner har været stor, og han er overbevist om, at ideen vil

brede sig til andre kommuner.

Sker dét, kan Egedal risikere at blive indhentet af en nabokommune i den hårde konkurrence om medarbejdere, men det ser han ikke som et problem.

”En af grundene til, at jeg fandt på det her, var, at jeg havde en medarbejder, en dygtig social- og sundhedsassistent, der overvejede at blive ufaglært i en børnehave, fordi jeg ikke kunne honorere

FORGÆVES SØGNINGER

Alene i 4. kvartal 2018 blev der i de 28 kommuner under RAR Hovedstaden (Det Regionale Arbejdsmarkedsråd) søgt forgæves 1.380 gange efter social- og sundhedsassistenter, og 620 gange efter social- og sundhedshjælpere.

SOSU SØGES

hendes ønsker vedrørende arbejdstid. Medarbejderne må hellere ryge til nabokommunen end helt ud af faget”, mener han.

FULD LØN UNDER GRUNDFORLØB

At alvoren er ved at gå op for kommunerne ses også på, at kommuner forsøger at tiltrække elever til sosu-uddannelserne ved at give mere fordelagtige vilkår. Stadig fle-

re kommuner videreuddanner social- og sundhedshjælpere på fuld løn, og nogle kommuner er også begyndt at tilbyde elever over 25 år løn i stedet for SU på grundforløbet.

Faglig sekretær i FOA Social- og Sundhedsafdelingen Charlotte Von Mehren forudser, at det vil brede sig.

”At give løn under grundforløbet koster ikke kommunerne ret meget, og de har i hvert fald slet ikke råd til at

lade være”, mener hun.

Også initiativet fra Egedal hilser Charlotte Von Mehren velkommen, og hun opfordrer til, at sosu-medarbejdere i det hele taget udnytter, at de er en mildt sagt eftertragtet vare.

”Vi hører flere eksempler på, at nyansatte har kunnet forhandle sig til ekstra goder. Det kan være for eksempel færre weekendvagter, færre helligdage pr. år eller

indflydelse på komme- og gå-tider. Et andet krav kunne være, om man vil afspadsere sine tillæg eller have dem udbetalt”.

Det er desuden Charlotte Von Mehrens fornemmelse, at det er blevet lettere at komme igennem med lønkrav ved nyansættelser.

”Men det kræver, at man husker at komme frem med dem ved ansættelsessamtalerne”, minder hun om.

AF SKADE BLIVER MAN KLOG

ARBEJDSULYKKER

Hvis man kommer til skade på sit arbejde, er det en arbejdsulykke, uanset hvordan ulykken er sket. Arbejdsgiveren har pligt til at anmelde en arbejdsulykke, hvis den fører til sygemelding.

Hvert år anmeldes ca. 20.000 arbejdsulykker i social- og sundhedssektoren. Det svarer til, at 20 ud af 1.000 medarbejdere kommer ud for en

arbejdsulykke i løbet af et år. Men undersøgelser af data fra skadestuerne viser, at der er næsten lige så mange ulykker, der ikke anmeldes, og at tallet derfor reelt er meget højere.

Sørger arbejdsgiveren ikke for anmeldelsen, kan man foretage den selv, men fagforeningen råder til, at man går til sin arbejdsmiljørepræ-

sentant, der så vil tage sagen op med den daglige arbejdsmiljøleder eller kontakte fagforeningens arbejdsmiljøkonsulent.

Anmeldelsen er en forudsætning for, at der efterfølgende kan gives erstatning for eventuelt tab af erhvervsevne og i forebyggelsen af nye ulykker.

GØR DET NU!

Læs mere om anmeldelse af arbejdsulykker på gordetnu.dk

ANMELD ARBEJDSULYKKE

EASY er Arbejdsmarkedets Erhvervssikrings og Arbejdstilsynets system til anmeldelse af arbejdsulykker. Både arbejdsgiver, tredjepart (fx læge eller fagforening) og tilskadekomne kan anmelde i EASY.

<http://kortlink.dk/wvcx>

**Kun halvdelen af alle arbejdsulykker bliver anmeldt.
Anmeldelse er en forudsætning for eventuel erstatning og for,
at man kan lære af ulykken og forebygge, at den gentager sig.**

NÆRVED-ULYKKER

Det kan godt være relevant at registrere en hændelse, selvom ingen kom til skade, og det kun *næsten* gik galt.

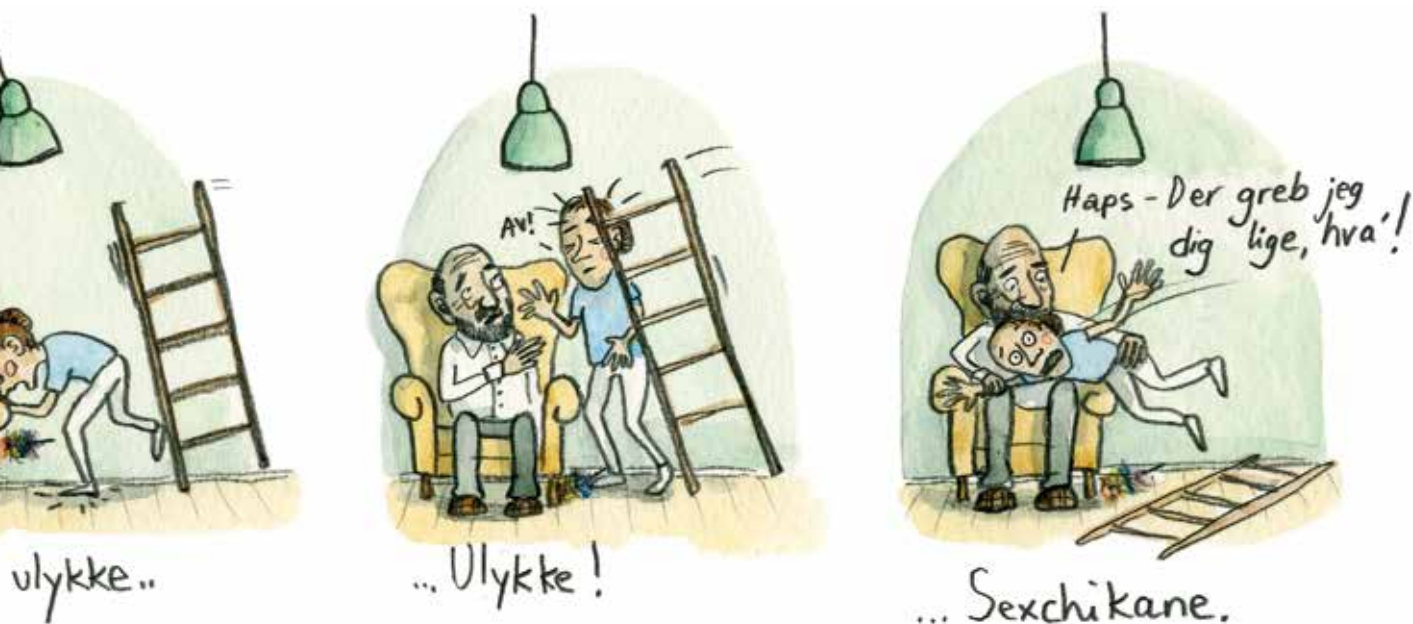
Det gælder hvad enten man snubler over en løs ledning, bliver overfuset verbalt eller udsat for seksuelt krænkende adfærd.

Hvis ikke hændelsen registreres, er der måske ingen, der tager initiativ til at få sat ledningen fast, og ingen gør noget for at forebygge den krænkende adfærd.

Tal med din leder om, hvordan nærved-ulykker registreres på din arbejds-

plads, og hvad I gør for at lære af dem og acceptere ikke svaret "det skal man kunne tåle", eller "den slags registrerer vi ikke her".

Kontakt din arbejdsmiljørepræsentant eller fagforeningens arbejdsmiljøkonsulent.

SÆRLIGT OM POLITI-ANMELDELSER

Erstatningsnævnet kan godt behandle sager om vold, selvom der ikke foreligger en politianmeldelse, men fagforeningen anbefaler, at vold og trusler om vold altid anmeldes – også til politiet – og at det er ledelsen, der foretager anmeldelsen.

AMR-ÅR 2019

Fagbevægelsens Hovedorganisation, FH, har udnævnt 2019 til AMR-år, arbejdsmiljørepræsentanternes år. Målet er at styrke arbejdsmiljørepræsentanterne i deres arbejde for et forbedret arbejdsmiljø. I FOA SOSU har AMR-året særligt fokus på fire temaer: Indberetning af skader, natarbejde, APV og seksuel chikane.

KOMMUNE KENDTE IKKE REGLERNE

Med fagforeningens hjælp fik Susanne Happel seniorførtidspension, selvom hendes kommune i første omgang afviste, at det kunne komme på tale.

TEKST OG FOTO ANNE GULDAGER

Siden seniorførtidspension blev indført i 2014, er den kun blevet brugt rundt regnet 1500 gange, og i enkelte kommuner kan det tælles på én finger, hvor mange der har fået bevilget en seniorførtidspension.

Susanne Happel, 63 år, er en af de få.

VENDTE PÅ EN TALLERKEN

I februar 2019 fik Susanne Happel besked fra sin kommune om, at hun var blevet bevilget en seniorførtidspension. Men blot få måneder forinden havde samme kommune meddelt hende, at det kunne hun godt glemme.

Hvad der fik kommunen til at vende på en tallerken, forstår Susanne Happel stadig ikke. Men det hjalp i hvert

fald, da fagforeningen kom ind i billedet og fik forklaret kommunen, hvordan reglerne hænger sammen.

FORHISTORIEN

I mange år gjorde Susanne Happel, hvad hun kunne for at holde fast i sit arbejde som social- og sundhedsassistent på et plejecenter, selv om tarmsygdommen Morbus Crohn og en deraf følgende stomi jog hende op 4-5 gange hver eneste nat.

"Jeg har fået afbrudt min nattesøvn, siden jeg blev syg med Crohns som 18-årig. Det værner man sig til", fortæller hun.

"Men man værner sig ikke til smerterne i den skadede hud omkring stomien. Nogle gange kan jeg simpelthen ikke være nogen steder på grund af smerter".

Trods smerter og en amputeret nattesøvn passede Susanne Happel dog sit

arbejde som aftenvagter, men trætheden blev mere og mere overvældende, og da også diagnosen svær KOL stødte til, blev det for meget.

"Jeg havde allerede i 2015 fået en aftale om, at jeg kunne betale mig til mere fritid, så jeg arbejdede 3 dage i den ene uge og 2 i den anden i stedet for mit faste rul på 5-2. Men det krævede, at der var tilstrækkeligt med fast personale, for at det kunne lade sig gøre, og på grund af sygdom og udskiftning blev det sværere og sværere det sidste halve år. Jeg kunne aldrig regne med fri, men måtte selv bede om det fra gang til gang".

Til sidst kunne Susanne Happel ikke holde til det længere, og i efteråret 2018 måtte hun sygemeldes.

REGLERNE

Seniorførtidspension er sat i verden for at syge eller

Alt for få borgere kender til muligheden for at søge seniorførtidspension, der derfor langt fra er brugt i det forventede omfang. Susanne Happel er en af de få, der har søgt, og med fagforeningens hjælp lykkedes det også at få kommunen til at sige ja.

nedslidte med højst 5 år til folkepensionsalderen kan få en hurtigere adgang til førtidspension i stedet for at skulle igennem et langt afklaringsforløb med jobprøvelse og udvikling af nye kompetencer.

Susanne Happel havde sin læges ord for, at det kun gik én vej med hendes helbred, og Susanne Happel og lægen var derfor enige om, at hun med fire år til folkepensionen måtte være i målgruppen for en seniorførtidspension.

Det mente den kommunale sagsbehandler dog umiddelbart ikke.

"Hun sagde, at kommunen jo ikke kendte mig i forvejen. Hvis jeg havde været sygemeldt i tide og utide, ville de have haft noget på mig, men det skal vel ikke komme mig til last, at jeg har forsøgt at klare mig selv så længe som muligt", mener Susanne Happel.

"Sagsbehandleren foreslog, at jeg rev min ansøgning om førtidspension i stykker, 'for du får den jo ikke alligevel', som hun sagde".

Ansøgningen blev dog sendt, men svaret fra kommunen var, at Susanne Hannels arbejdsevne ikke var afklaret, og hun blev henvist til et forløb med virksomhedspraktik.

FAGFORENINGEN

Susanne Happel kontaktede så FOA Social- og Sundhedsafdelingen, der bakkede hende op i, at der var noget, kommunen havde fået galt i halsen.

Fagforeningens socialrådgiver rettede henvendelse til kommunen og påpegede flere fejl i sagsbehandlingen – ikke mindst at kommunen tilsyneladende helt havde misforstået reglerne.

Der kan nemlig ikke gives afslag på seniorførtidspension med den begrundelse, at arbejdsevnen ikke er afklaret. I afgørelsen skal der alene tages stilling til, om arbejdsevnen er væsentligt og varigt nedsat i forhold til de erhverv, man vil kunne varetage, *uden* at der gøres noget for at udvikle arbejdsevnen.

Fagforeningen mente derfor ikke, at kommunen

havde grundlag for at sende Susanne Happel i praktik og insisterede på, at kommunen revurderede deres indstilling.

Det hjalp. Susanne Happel fik kort efter besked om, at hun nu alligevel var indstillet til en seniorførtidspension.

"Jeg ved ikke, hvad der fik dem til at ændre mening, men fagforeningens socialrådgiver var jo god til at finde nogle tidligere afgørelser frem, så måske var det derfor. Jeg troede faktisk, at den sagsbehandler, jeg havde i kommunen, arbejdede for mig. Det er da trist at tænke på, at systemet er indrettet

sådan, at det gør en kæmpe forskel, at en fagforening kommer på banen. Jeg vil i hvert fald anbefale andre i en lignende situation at inddrage fagforeningen fra starten".

DEN HEMMELIGE ORDNING

Hverken borgere eller kommuner kender nok til muligheden for seniorførtidspension.

Efter fem år med seniorførtidspension har langt færre end forventet fået den tildelt, og i enkelte kommuner er ordningen stort set ikke taget i brug.

Ifølge en undersøgelse fra Epinion er det færre end hver fjerde af de nedslidte lønmodtagere, der kender muligheden for at søge seniorførtidspension, og meget tyder på, at der også mangler viden om ordningen blandt de kommunale sagsbehandlere.

Seniorførtidspension er en hurtigere adgang til førtidspension for syge eller nedslidte med højst fem år til folkepensionsalderen.

Kravet om en varig og væsentligt nedsat arbejdsevne er det samme som ved førtidspension, men ansøgningen skal behandles hurtigere, og ansøgerens arbejdsev-

ne skal ikke søges udviklet, men alene vurderes ud fra eksisterende kompetencer.

FLEKSJOB FÅ TIMER ER IKKE NOK

I nogle sager er der givet afslag på seniorførtidspension med den begrundelse, at ansøgeren ville kunne varetage et fleksjob få timer om ugen.

Men den går ikke skriver beskæftigelsesminister Troels Lund Poulsen i et svar til Folketingets beskæftigelsesudvalg.

Beskæftigelsesministeriet har efterfølgende sendt kampagnemateriale til landets kommuner for at udbrede kendskabet til seniorførtidspension.

HJÆLP EN **GUL** KOLLEGA

For de fleste af os er FOA det naturlige valg, men ikke for alle.

Du kan gøre en forskel ved at fortælle en kollega om forskellen på os "de gule".

HVEM ER DE GULE?

Til de "gule fagforeninger" hører Krifa, Det Faglige Hus og ASE.

HVORDAN BLEV DE GULE?

Begrebet "gul fagforening" stammer fra Frankrig, hvor en gruppe arbejdere i 1887 valgte at bryde en strejke. De strejkende knuste vinduerne i den bygning, hvor strejkebryderne havde samlet sig, og vinduerne blev i stedet klistret til med gult papir.

DEN DANSKE MODEL

Også i dag er en af de grundlæggende forskelle på os og de gule, at de gule har fravalgt den danske model og dermed strejkeretten. De sidder ikke med ved bordet, når vi forhandler løn og arbejdsforhold med arbejdsgiverne. Og hvis vi i forbindelse med overenskomstforhandlinger går i konflikt for at opnå bedre vilkår, så arbejder de videre.

TILLIDSREPRÆSENTANTER

Det er FOA, der har forhandlet overenskomsterne på FOA SOSUs område, og kun FOA-medlemmer kan vælges som tillidsrepræsentanter.

FAGLIGHED

I de traditionelle fagforeninger er vi opdelt efter fag eller arbejdsområde, og vores valgte og ansatte besidder derfor en særlig ekspertise inden for specifikke områder. Medlemmerne af de gule kommer alle mulige steder fra og har alle mulige forskellige interesser.

PRISEN

Ja, de gule er billigere. De bruger nemlig ikke kræfter på at forhandle løn for medlemmerne, de har ikke udgifter til uddannelse af tillidsrepræsentanter, og de lader os andre tage slæbet ved overenskomstforhandlingerne. De inviterer heller ikke til arrangementer med udgangspunkt i medlemmernes faglighed, men til gengæld lønner de deres direktører godt, virkelig godt.

Det faglige og solidariske fællesskab får du hos os, og du kan udligne forskellen i pris ved at gøre brug af de økonomiske FOA-fordele, eksempelvis rabatter på alt fra dagligvarer til bank og forsikring.

www.foa.dk/sosu-fordele

SAMMEN GØR VI FORSKELLEN

Illustration: Colourbox

EN HVERDAG UDEN VOLD

Linda Schumacher og Sussi Haneman hjælper voldsramte kvinder til at tage styringen over deres eget liv

OVERENS- KOMST

Fagforeningen besøgte Taastrup Krisecenter i marts 2019 i anledning af, at centeret havde indgået overenskomst med FOA.

TEKST ANNE GULDAGER
FOTO: MARK KNUDSEN/MONSUN

Der står ikke noget navn på døren, og vidste man ikke bedre, ville man ikke ane, at her er mennesker uden for almindelig arbejdstid.

Taastrup Krisecenter gemmer sig i en anonym

kontorbygning og skilter ikke med sin tilstedeværelse i bybilledet, men det er sjældent, at en plads står ledig mere en enkelt dag.

I øjeblikket er her plads til syv kvinder med børn, men centeret, der har et år på bagen, har vokseværk. Når de sidste godkendelser er på plads, vil her være plads til ti

kvinder på vej ud af forhold præget af enten fysisk eller psykisk vold.

TVÆRFAGLIGHEDEN ER EN STYRKE

Selvom man skal være selvhjulpnen for at opholde sig på Taastrup Krisecenter, og kvinderne selv står for indkøb, madlavning og ren-

Sussi Haneman og Linda Schumacher er begge uddannede social- og sundhedsassistenter. De er en del af et tværfagligt fællesskab på Taastrup Krisecenter.

med Linda Schumacher som daglig leder og Sussi Haneman som medarbejder og kommende souschef.

Med titlerne følger en række administrative opgaver, men den vigtigste opgave er den, der foregår på gulvet og handler om at hjælpe kvinderne til at få skabt og fastholde en struktureret hverdag uden vold og social kontrol.

EN GOD DYNAMIK

Både Sussi Haneman og Linda Schumacher har efteruddannelse og ledererfaring i bagagen, og de er ikke blevet ansat på Taastrup Krisecenter i kraft af deres sosu-baggrund, men tværfagligheden i medarbejdergruppen er en stor styrke, mener de begge.

"Jeg har ikke som sådan nogen sundhedsfaglige opgaver, men det giver en god dynamik, at det sundhedsfaglige også er en del af teamet. Vi vil helst ikke have noget med kvindernes medicin at gøre, men hvis der er problemer med sproget, kan jeg som sundhedsfaglig lettere tage dialogen med

egen læge eller uddybe for kvinden, hvad en undersøgelse går ud på", forklarer Sussi Haneman.

SÅRBARHED OG STYRKE

"Uanset faglig baggrund er man nødt til at have en teoretisk platform at stå på, så vi har alle en eller anden form for efteruddannelse inden for det pædagogiske felt", forklarer Linda Schumacher.

"Vores fornemmeste op-

gave er at få brudt volden og at hjælpe kvinderne med at genvinde deres selvstændighed i livet i form af relationer, bolig, uddannelse, beskæftigelse og netværk i det hele taget. Når de ringer på døren her, aner de hverken hat eller briller. De er utroligt sårbare og ofte også skamfulde, men vi skal holde dem fast i, at alene det, at de har truffet en beslutning om at opsøge os, er utrolig stærkt. Det er den ressource, vi skal være i stand til at bygge videre på".

gøring, er centeret også en arbejdsplads. Eksempelvis for Linda Schumacher og Susie Haneman, der begge har en baggrund som social- og sundhedsassistenter.

De er en del af et tværfagligt fællesskab, der desuden rummer blandt andre socialrådgiver, socialpædagog og ergoterapeut og med den tidligere ambulanceredder Peter Juul i spidsen.

Centeret, der åbnede for et år siden, er privat, ejet af Peter Juul, der er direktør,

VOLD OG KRISECENTRE

Kvinder, som er udsat for vold, har ret til ophold på et krisecenter ifølge Serviceloven.

Kvinderne på landets krisecentre har været udsat for en eller flere typer af vold: Fysisk vold (83%) psykisk vold (99%), materielle ødelæggelser (52%), økonomisk kontrol (53%) eller seksuelle overgreb (31%).

Hvert år er ca. 33.000 kvinder udsat for fysisk partnervold. Heraf har 1.800 kvinder og et tilsvarende antal børn ophold på et krisecenter. Der er p.t. 52 kvindekrisecentre i Danmark. Den gennemsnitlige belægningsprocent er 93.

Kilde: Socialstyrelsen

SPØRG BARE!

Rachida El Makrini hverken spiser eller drikker fra solopgang til solnedgang under ramadanen, der i år begynder den 5. maj.

TEKST ANNE GULDAGER

FOTO: MARK KNUDSEN/MONSUN

Hvert eneste år må social- og sundhedsassistent Rachida El Makrini svare på de samme spørgsmål, når den muslimske fastemåned, ramadanen, begynder.

"Hvordan holder du til det?", lyder spørgsmålet ofte, særligt når ramadanen falder om sommeren, og der dermed er langt fra solopgang til solnedgang, som tilfældet er i år.

Rachida har fastet under ramadanen, siden hun var 13 år, og hun har derfor for længe siden vænnet sig til de nysgerrige spørgsmål, hvad enten de er kommet fra klassekammerater, kolleger, borgere eller pårørende.

De folk, der ikke spørger, men som bare går ud fra som en selvfølge, at man ikke kan passe et arbejde forsvarligt, hvis man faster i ramadanen, har hun det til gengæld lidt sværere med.

SPISER OM NATTEN

Rachida sagde derfor ja med det samme, da medlemsbladet FOA SOSU spurgte, om hun ville være med til at komme fordommene i forkøbet ved at stille op og besvare nogle af de mange spørgsmål, man kan have som udenforstående.

Eksempelvis hvordan man kommer igennem en arbejdsdag?

"Når jeg møder på arbejde, har jeg været oppe om natten for at spise og drikke, inden solen står op" fortæller Rachida, der således ikke, i modsætning til hvad mange tror, møder på arbejde på tom mave.

"Jeg sørger for, at det, jeg spiser og drikker, er noget, der giver så meget energi som muligt, og det kan i hvert fald sagtens konkurrere med diverse juicekure. Der er jo aldrig nogen, der stiller spørgsmålstejn ved, om folk på slankekur kan passe deres arbejde".

Og apropos slankekur – det spørgsmål får hun også indimellem: Rachida taber

FAKTA OM RAMADANEN

Under ramadanen faster muslimer i 30 dage fra solopgang til solnedgang.

Den islamiske kalender følger månens gang, og derfor falder Ramadanen hvert år ca. 11 dage tidligere end året før.

I 2019 er det ramadan fra den 5. maj til den 4. juni. I denne periode er solen på himlen mellem 15½ og 17 timer i døgnet.

Børn, ældre, syge, gravide og menstruerende kvinder er undtaget fra faste.

Ramadanen afsluttes med festen eid al-fitr, der kan sammenlignes med den kristne jul, hvor man spiser godt med familie og venner og udveksler gaver.

Under ramadanen spiser Rachida El Makrini på nogle andre tidspunkter end normalt, men det påvirker ikke hendes arbejde i hjemmeplejen i København.

sig ikke i forbindelse med ramadanen. Hun spiser nemlig ikke mindre – eller mindre godt – end til daglig, bare på nogle andre tidspunkter.

Rachidas børn er 10 og 11 år og faster ikke endnu, selvom de gerne vil. Om aftenen spiser børnene derfor til sædvanlig tid, og bagefter slapper Rachida af, indtil det er hendes tur til at få noget på tallerkenen efter solnedgang.

I mange familier er hver aften ramadanmåltid en lille fest, men det går ikke, når man som Rachida er fuldtidsarbejdende alenemor, mener hun, så festlighederne og familiesammenkomsten begrænses til weekenderne.

SNYDER KUN SIG SELV

Har hun aldrig snydt og spist lidt i skjul, lyder næste oplagte spørgsmål.

"Så ville jeg jo bare snyde mig selv", svarer Rachida og ryster på hovedet. Hun forstår dog godt spørgsmålet.

"Da jeg var barn, følte jeg, at jeg fastede for mine forældre, og at det var dem, jeg snød, hvis jeg ikke holdt

Rachida har brug for at holde sig i gang, når hun faster. Så hun holder kortere pauser og sætter ikke tempoet ned.

► ► ► fasten. Men nu faster jeg ikke for andres skyld. Det er en sag mellem mig og min gud".

Det med gud, ved Rachida godt, kan være svært at forstå for andre med et mere distanceret forhold til religion, men det gør heller ikke noget, mener hun.

"I behøver ikke at forstå det, så længe I bare respek-

terer, at det er min tro, og sådan jeg gør".

"Jeg sammenligner det nogle gange med en faste forud for en operation, når jeg skal forklare det. Når man ved, hvorfor det er vigtigt at faste før en operation, så klarer man det. Og sådan har jeg det også. Vi taler selvfølgelig om, at dagene er længere

om sommeren, men det er ligesom på arbejdet, når man har rigtig travlt – man når det jo, og sådan er det også med ramadanen".

HOLDER IKKE PAUSER

Man klarer det altså. Men klarer man det nu også lige så godt som til daglig, eller er en fastende muslim en dårlig arbejdskraft?

Rachida er ikke i tvivl. "Jeg synes faktisk, jeg arbejder mere. Jeg finder noget andet at bruge min tid på, når mine kolleger spiser frokost. Jeg har brug for at holde mig i gang, så jeg holder kortere pauser og sætter ikke tempoet ned".

Egentlig har Rachida en fornemmelse af, at spørgsmålene og udenforståendes undren omkring ramadanen

har været aftagende de sidste mange år. Der var mange flere fordomsfulde spørgsmål for 15-20 år siden, mener hun. Det kom derfor som en trist overraskelse for hende, da integrationsminister Inger Støjberg sidste sommer opfordrede fastende muslimer til at holde ferie under ramadanen "så det ikke får en negativ indvirkning på resten af det danske samfund", som ministeren formulerede det.

Men faktisk kan vi takke Inger Støjberg for, at Rachida sagde ja til at blive interviewet.

"Hvis du havde ringet for to år siden og spurgt, om jeg ville give det her interview, ville jeg have tænkt 'hvorfor dog i alverden det?'; men nu synes jeg, at det var det fedeste initiativ", griner hun.

FAKTA OM FASTE

Videnskab.dk undersøgte i en artikel i 2018 den forskningsbaserede holdning til, hvorvidt faste under ramadanen påvirker arbejdsevnen. Trods modstridende resultater er den samlede konklusion, at så længe det samlede indtag af kalorier ikke er mindre end normalt, er ramadan ikke et problem for raske mennesker.

Kilde: kortlink.dk/wq26

»JEG HAR DET FINT« ER IKKE ALTID NOK

Susanne Rasmussen og Gitte Andersen har på den hårde måde lært, at man ikke nødvendigvis selv er den bedste til at vurdere, hvordan man har det.

TEKST ANNE GULDAGER

FOTO: MARK KNUDSEN/MONSUN

Når våde vejbaner fryser til, kan isen lægge sig på kørebanen som en usynlig glasur – eller "sort is", som det kaldes, fordi man kan se asfalten gennem isen.

Den 23. januar var der sort is på den vej i Rødovre, hvor social- og sundhedshjælper Susanne Rasmussen kom kørende på sin cykel. Vejen så umiddelbart fremkommelig ud, men cyklen skred ud, og Susanne knaldede hovedet direkte i asfalten. Uden cykelhjelm.

Den læge, som bagefter syede de 4 indvendige og 15 udvendige sting, der skulle til for at lukke det stærkt blødende hul, meddelte den noget chokerede Susanne, at han kunne se hendes hjerneskal.

JAG I HOVEDET

"Jeg havde fået hjerne-rystelse og kastede op i en måned og havde en voldsom hovedpine, så i den første måned gav det sig selv, at jeg ikke kunne komme på arbejde", fortæller Susanne Rasmussen, der efter fire ugers sygemelding mente, at nu måtte hun hellere se at komme på arbejde.

"Men min fællestillidsrepræsentant, Heidi, spurgte, hvad i alverden jeg havde gang

Da Susanne Rasmussen og Gitte Andersen kom ud for hver sin voldsomme oplevelse, havde de begge for travlt med at svare "jeg har det fint".

i. Hvis ikke det havde været for Heidi, ville jeg være gået på arbejde", fortæller hun.

I stedet fik Susanne Rasmussen en aftale med ledelsen om, at hun fortsat skulle være sygemeldt, men komme ind et par timer et par gange om ugen for at mærke, hvor meget hun kunne holde til.

Da FOA SOSU taler med hende, er der gået tre uger på den måde, og der er blevet skruet lidt op for timerne, men det jager stadig i det forslåede hoved og ned i øjnene, hvis det bliver for meget.

"Jeg kan godt se nu, at det var urealistisk at begynde så hurtigt, men i situationen kunne jeg overhovedet ikke se det, så det var godt, at der var en anden, der kunne", mener hun.

En tilsvarende oplevelse af ikke altid at vide, hvad der er bedst for en selv, har hjemmehjælper Gitte Andersen haft.

En uligevægtig pårørende kom efter hende og en kollega med en jernstang og kun

spurgte, om vi var ok, men der var ingen, der tog sig tid til at spørge rigtigt ind til os før syv dage efter hændelsen, og det først, da vi sagde fra for at komme i hjemmet", fortæller Gitte Andersen.

Hun bebrejder ikke nogen, men har lært, at man ikke nødvendigvis skal tage det for gode varer, hvis en medarbejder eller kollega efter en voldsom oplevelse siger, at vedkommende "har det fint".

"Jeg havde det overhovedet ikke fint, men havde bare travlt med at få chokket til at gå væk ved at komme hurtigt tilbage til det normale".

PAS PÅ HINANDEN

Både Susanne Rasmussen og Gitte Andersen er tillidsrepræsentanter i Rødovre Kommune, og det er deres kollega, fællestillidsrepræsentant Heidi Kelm Jensen, der har foreslået, at historien bliver skrevet.

"Som tillidsrepræsentanter ville Gitte og Susanne jo ikke være i tvivl, hvis det var en kollega, det handlede om. De ville have sagt "gå hjem og bliv klar". Når selv tillidsvalgte, der burde vide bedre, kan blive så blinde og døve og helt glemme at tænke rationelt, er det sikkert endnu sværere for kolleger, der ikke har tillidshverv. Det understreger bare, at vi skal passe på hinanden", mener Heidi Kelm Jensen.

ved at springe hurtigt tilbage til bilen og skynde sig væk, undgik de at blive overfaldet.

"Vi var selvfølgelig chokerede, men vi fortsatte ruten til næste borger", fortæller Gitte Andersen.

TILBAGE IGEN

Dagen efter havde hun en fridag, men det tog kun den ene dag, før hun var tilbage på arbejde i selv samme hjem, hvor manden med jernstangen var kommet fra.

"Først efter fem dage gik det op for mig, hvor forkert det var. Vi skulle selvfølgelig ikke bare have fortsat ruten. Vi skulle være kørt hjem, og vi skulle have haft psykologhjælp".

"Den ansvarshavende

DEN, DER LEVER SKJULT...

Medarbejderne i psykiatrien kæmper videre for at kunne skrive journal uden anvendelse af fulde navn for at øge den personlige sikkerhed.

TEKST ANNE GULDAGER
FOTO: SHUTTERSTOCK
OG MARK KNUDSEN/MONSUN

"Offentligt ansatte skal kunne leve samme slags liv som alle mulige andre".

Social- og sundhedsassistent og fællestillidsrepræsentant i Region Hovedstadens psykiatri Lisbeth Glaven er utrættelig. Igen og igen

har hun i flere år gentaget sit budskab om, at offentligt ansatte er særligt udsatte for chikane, og at det ikke kan nytte noget, at et hensyn til offentlighed skygger for hensynet til medarbejderes sikkerhed.

"Det her handler ikke kun om os i psykiatrien, men om alle, der er tvunget til at optræde med fulde navn i sagsakter, journaler og så vi-

dere, og som blandt andet via sociale medier kan risikere at blive opsøgt af patienter og borgere, der ikke er tilfredse med vores arbejde", mener hun.

FULDE NAVN

Siden 2013 har det været muligt for medarbejdere i Region Hovedstadens psykiatri at fravælge efternavn på uniformens navneskilt.

Men når der dokumenteres, sker det med anvendelse af fulde navn, der efterfølgende er synligt for patienterne, og Lisbeth Glaven har derfor gjort sig til talsmand for, at der kan ske en anonymisering af medarbejderen.

"Alle dem, der hedder Jensen, Nielsen og Petersen kan sagtens synes, at det går jo nok. Men for den kollega med et meget specielt navn,

*Selv har Lisbeth Glaven fra-
valgt sociale medier, men det
er ikke den måde, problemer
med digital chikane skal løses
på, mener hun.*

der kontaktede mig for over fem år siden, fordi en patient havde opsøgt hende på nettet, går det ikke bare. Hun er enlig mor og arbejder på en psykiatrisk skadestue og har nu i årevis levet i utryghed på grund af sit arbejde. Det er ikke i orden”.

Medarbejdernes bekymringer er blevet hørt, og spørgsmålet blev på initiativ af Enhedslisten i januar drøftet i regionsrådets forretningsudvalg. Men skal reglerne laves om, så medarbejderne ikke optræder med fulde navn i journalen, vil det kræve en ændring af reglerne om journalføring.

Disse regler er i øjeblikket

genstand for en gennemgang i en arbejdsgruppe under Sundhedsministeriet. I den proces medvirker blandt andre FOA, der på kongressen i 2016 på baggrund af et forslag fra FOA SOSU blev pålagt at arbejde for en bedre adgang til beskyttelse medarbejdernes navne.

Spørgsmålet blev senest behandlet i FOAs hovedbestyrelse i februar 2019, hvorfra konklusionen lyder, at ”der arbejdes videre for at få gennemført lovændringer”.

”DØD OVER PSYKIATRIEN”

Et meget synligt eksempel på den chikane, Lisbeth Glavens

kolleger i psykiatrien er udsat for, er facebookgruppen ”Død over psykiatrien”, hvor medarbejdere har oplevet at blive hængt ud ved navn.

Selv har Lisbeth Glaven fravalgt at have profiler på sociale medier, og hun savner det ikke, men det er ikke den måde, problemet med digital chikane skal løses på, mener hun.

”Som offentligt ansat skal man kunne leve lige som alle andre mennesker. Jeg vil ikke bede mine kolleger slette deres profiler på sociale medier og heller ikke om at gå til kommunen og få adresse-

beskyttelse. Når man lever med adressebeskyttelse, er det bøvlet bare at oprette en konto i banken, og mange vil føle, at det går ud over deres sociale liv, hvis de ikke kan være på Facebook”.

”Det, der skal gøres noget ved, er det med fulde navn, når vi dokumenterer. Offentligt ansatte er porten ind til velfærdsdanmark. Det er os, der kommer til at stå som dem, der ikke lever op til de løfter, politikerne giver. Derfor må det også være op til politikerne – og ikke os selv – at beskytte os, så godt de kan”, mener hun.

ADRESSEBESKYTTELSE

Du kan ansøge om adressebeskyttelse på borger.dk, så en eksempelvis en patient ikke kan bruge informationerne om dit navn fra patientjournalen til også at få oplyst din adresse. Beskyttelsen bortfalder normalt efter 1 år, hvorefter man skal søge igen.

SOCIALE MEDIER

På sociale medier som eksempelvis Facebook, kan du selv vælge, hvor privat du vil være, og hvor mange der skal kunne se dine opslag. Indstil din profil, så private oplysninger som e-mail, telefonnummer, fødselsdato og venneliste ikke er synlig for alle, men kun for venner, og sørg for, at andre ikke kan tage dig i billeder uden din godkendelse.

28 ÅR MED ARBEJDSMILJØ

Det er god timing, at 2019 er udnævnt til arbejdsmiljørepræsentanternes år, mener Lis Munk. Hun har taget hul på sit sidste år som arbejdsmiljørepræsentant på Omsorgscentret Hjortespring, inden hun til næste år går på efterløn. Med 28 år som arbejdsmiljørepræsentant er hun i øjeblikket den længst siddende arbejdsmiljørepræsentant blandt FOA SOSUs medlemmer.

TEKST ANNE GULDAGER

FOTO: MARK KNUDSEN/MONSUN

Hvorfor blev du arbejdsmiljørepræsentant?

Jeg undrer mig egentlig over, at der ikke er flere, der interesserer sig for arbejdsmiljøarbejdet, for det er jo vores hverdag og vores arbejdsliv, det handler om. Jeg skulle have været arbejdsmiljørepræsentant (AMR) allerede i 1981, mens jeg arbejdede på en vinduesfabrik. Jeg nåede at komme på arbejdsmiljøkursus, men blev så gravid og kom aldrig

HVEM: Lis Munk, 63 år
HVAD: Arbejdsmiljørepræsentant
HVOR: Omsorgscentret Hjortespring
i Københavns Kommune

**TILLIDS-
VALGT**

Lis Munk er leder af aktivitetscentret på Omsorgscentret Hjortespring, og så er hun arbejdsmiljørepræsentant (AMR) og har været det i 28 år. Halvdelen af alle AMR'er holder kun i 3,5 år, men blandt andre Lis Munk er med til at trække den gennemsnitlige "levetid" for en AMR op på 5,2 år.

i gang som AMR. Det gjorde jeg så til gengæld, da jeg kom til Hjortespring i 1990.

Hvorfor er du blevet på posten i 28 år?

Så længe man føler, at der er fremdrift i arbejdet, giver det mening at blive ved. Vi har haft gang i rigtig mange ting på Hjortespring, særligt i forbindelse med Københavns Kommunes indførelse af Grøn Smiley-certificering som et middel til bedre arbejdsmiljø, bedre miljø og mere sundhed. De seneste par år er det dog gået lidt i stå, men så fik vi en ny forstander, og nu er der mere fokus på det igen.

Tror du, der er andre, der vil tage over, når du stopper?

Jeg var faktisk lidt bekymret for, om der var nogen, der ville overtage, nu hvor alle i vores Grøn Smiley-gruppe tilfældigvis holder op inden for kort tid. Men så holdt vi et oplæg på et MED-møde om, hvad det indebærer at være henholdsvis AMR og medlem af Grøn Smiley-gruppen. Vi talte blandt andet om, at arbejdsmiljø jo ikke bare handler om dig og mig, men også om, at når beboerne har det godt, har de pårørende det godt, og så smitter det også af på vores arbejdsmiljø. Bag efter er der fire, der har meldt sig til Grøn Smiley-gruppen, og to har faktisk sagt, at de gerne vil være arbejdsmiljørepræsentanter.

Hvad synes du, de nye skal tage fat i?

Det er altid relevant at tale om, hvordan man bevarer arbejdsglæden. Vi målte den i 2013 og fandt ud af, at vores arbejdsglæde her på stedet faktisk var ret stor, og så lavede vi en målsætning om, at vi ville bevare den. Det gav et særligt fokus det efterfølgende år, hvor vi lavede små overraskelser til hinanden og var særligt opmærksomme på at rose hinanden.

Efter et år målte vi så igen. Målingen viste, at vi var lige så glade, men at det med rosen, var gået lidt i glemmebogen igen. Man burde måle den slags jævnligt, så man ikke mister fokus. Vi kan også blive bedre til at bruge vores erfaringer i forebyggelsen af arbejdsskader. Vi er gode til at få indberettet egentlige arbejdsskader, men ikke når der sker nærvædsulykker. Dem skal vi blive bedre til at registrere, så vi kan lære af dem.

Har du et godt råd til nye arbejdsmiljørepræsentanter?

Hvis man kommer til et møde uden at have læst referatet fra sidst, kan det ikke undgå at blive kedeligt. Men hvis man går op i det, kan man få indflydelse og være med til at skabe det gode arbejdsliv. Jeg synes faktisk, at det er lidt af en gave, at man kan få lov at være deltagende i dét.

Foto: RITZAU/SCANPIX

FRA PORTØR TIL FORBUNDSFORMAND

Hvad får ham der Dennis Kristensen egentlig tiden til at gå med, nu hvor han ikke længere er forbundsformand?

Det kan du få lejlighed til at spørge ham om, hvis du møder op i fagforeningen den 12. september, hvor Dennis vil fortælle om et langt liv i fagbevægelsens tjeneste.

Tag kollegerne under armen og kom med til en hyggelig aften. Mødet er gratis, og vi giver en sandwich og lidt at drikke undervejs.

Tilmeld dig på www.foa.dk/sosu-aktiviteter eller ved at skrive en mail til tiba@foa.dk senest den 5. september 2019.

Tid: Torsdag den 12. september kl. 16.30 til 19.30
Sted Godthåbsvej 15, indgang E, Mødesalen.

"Giv velfærden en hånd, når du stemmer". Sådan lyder sloganet fra FOA Social- og Sundhedsafdelingen op til folketingsvalget. Her giver vi ordet til fire sosu-medarbejdere: Hvad er velfærd, og hvorfor har velfærden brug for en hånd i stemmeboksen?

*Christina Risberg Müller,
Dragør Kommune*

Velfærd er den tryghed og sikkerhed, der skal være til stede, når vi har brug for den, men velfærden har i den grad brug for en hånd. Vi prøver så godt vi kan at give borgerne det, de har brug for, men vi kan se på borgerne, at de kan se på os, at vi har fået mere travlt. De anerkender os for et godt arbejde, men de kan ikke undgå at lægge mærke til, at de ikke får det, de gjorde tidligere. Jeg synes, vi har et godt velfærdssystem, men det er på vej i den forkerte retning, og vi kan ikke blive ved med at give borgerne den alderdom, de fortjener, hvis det fortsætter på den her måde.

*Pernille Wiig Voss,
Gentofte Kommune*

Selvfølgelig har velfærden brug for en hånd. Det er tydeligt at mærke, hvor presset personalet er derude. Jeg har mærket det personligt, da min mand blev kritisk syg. Hvis man ikke er en stærk pårørende, sker der ingenting. Og jeg mærker det professionelt, når jeg ser, hvor stærkt mine kolleger løber og går ned med stress, fordi de er bange for konsekvenserne ved at sige, at nu er nok nok. Velfærd er, at alle har ret til at blive behandlet lige, og at de, der arbejder i systemet, kan gå glade på arbejde.

*Maria Scalvini,
Frederiksberg Hospital*

Velfærd er den enkeltes mulighed for at trives i samfundet. Det betyder for eksempel, at mine forældre får den pleje, de har brug for, når de bliver gamle, og at jeg tør sende mine børn i institution i tillid til, at der bliver passet på dem. Men velfærden er presset, og vi oplever ulykker, der ikke skyldes menneskelige fejl, men mangel på hænder. Vi har så travlt, at vi ikke har tid til at stoppe op og prioritere, hvad det er, vi ikke skal nå. Vi kan kun sætte borgeren og patienten i centrum, hvis vi får mulighed for at gøre vores arbejde ordentligt.

*Torben Glud,
Gladsaxe Kommune*

Velfærd er, at jeg kan leve mit liv, og at når jeg har brug for en ydelse, er den der, uden at jeg behøver at spekulere på, om jeg har råd. Hvis velfærden ikke får en hånd, går det ud over borgerne. Politikerne siger, at der ikke er lavet om i det, vi yder, men vi kan altså ikke gøre det samme på den halve tid. Velfærden bliver beskåret bid for bid, og borgerne vænner sig over tid til en dårligere service. Der er masser af ting, der burde være bedre, men som bare bliver dårligere og dårligere.

LÆS OGSÅ FORMAND MARI-ANN PETERSENS LEDER PÅ SIDE 3

SOSU-kryds

					foa X	UDBRUD	STED- NAVN	TON	FÆ	JEG	FOSFOR	NIVEAU	UDBRUD	ENG. AFSLAG		VÆSEN					
										2											
					MÅLER		PRES MUSIK- MØDE			TRÆ FRANSK GADE											
													ROGN VENE								
★	VÅGEN	ANLÆG	FORD- MODEL	GRI- NEDE		TONE SPORTS- UDSTYR		STRYGE DRIK		URAN AVIND		KIGGEDE I BYEN			TYSK KANAL	21					
KONKUR- RENCE							STÆVNE LAND			UPAR- TISK PASSE	10										
			DYR DYR		4			UDBRUD EKSA- MEN			TONER DYR					SENIOR- FØRTIDS- PENSION					
PRO- GRAM				JOB FORRET- NING		19								VIRKE FYLDORD							
TARA		VÅBEN BUNDT				REX 1500		VÆSEN Ø		16	SPANIEN DRIK		RÆKKE JORD		500 VÅGEN						
				22	KOLYD BINDE- ORD				MÅL- FORK. BO	7			OCEAN HJORT								
JAG			FØDE SANGER				VIE GL. Å				LEVER GRUPPE			GRINE PØL							
EFTER- KOMMER						GADE TONE			11		FISK FUGL					17					
GRAM		TRÆ BUNDNE			FASTE- MÅNED FOR- ENING											SIKKER- HEDS- NET					
IND- STIL- LEDE					20			LÆGE- MIDLER NUL				UBE- KENDT SKJULT		MEDIE KLUB		15					
★	HAKKE- KØD HÆLD- TES	6				FODTØJ BY				GRØNT- SAG TONE											
BIMS			BEVOKS- NING MYTER		1			KORT TINGEST		3	SKIB RED- SKABER			KØRE- TØJ SKUE- SPILLER							
FINSK POWER					EPOKE TRÆER			STÆVNE LEBEN		18	LØFTE 2 ENS			PARTI SANGER							
ADGANGS- KORT								8							TALORD	5					
TONE		FOR- NAVN KROMO- SOM			9		TONE			TALORD LIGA- TUR			ENG. TITEL		13						
DYSFAGI								14					12								
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17	18	19	20	21	22

Send ind og vind! Send løsningsordet senest den 28. juni i en mail til angul@foa.dk og deltag i lodtrækningen om en FOA SOSU-taske. **Vinder af sosu-krydsen i sidste nummer blev:** Marianne Mortensen, Hvidovre

SÅDAN KONTAKTER DU OS

Godthåbsvej 15
2000 Frederiksberg
Telefon 46972222

E-mail til fagforeningen via din digitale FOA-postkasse eller på **sosu@foa.dk**

E-mail til a-kassen via din digitale FOA-postkasse eller på **akasse-sosu@foa.dk**

TELEFONTID

Mandag, torsdag og torsdag	kl. 10 – 14
Onsdag	kl. 13 – 17
Fredag	kl. 10 – 12

DØREN ER ÅBEN

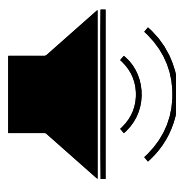
Mandag, tirsdag og torsdag	kl. 9 – 15
Onsdag	kl. 13 – 17
Fredag	kl. 9 – 13

HJÆLP OS MED AT KONTAKTE DIG

Med den rigtige e-mail-adresse, telefonnummer og arbejdsplads, kan vi kontakte dig og give dig den bedst mulige hjælp.

Gå ind på **foa.dk** og klik på **"selvbetjening"** og dernæst **"ret dine personoplysninger"**. Så hjælper du både os og dig selv.

**FÅ BLADET
LÆST OP**

Du kan finde alle artikler fra medlemsbladet FOA SOSU på **www.foa.dk/sosu-medlemsblad**.

Her kan du benytte hjemmesidens læs op-funktion ved at markere teksten og klikke på det lille højttaler-symbol til højre over overskriften.

SOCIAL- OG
SUNDHEDSAFDELINGEN

FOA